

Нацыянальная ацэнка рызык (рэзюмэ)

Кароткія вынікі нацыянальнай ацэнкі рызык легалізацыі (адмывання) даходаў, атрыманых злачынным шляхам, і фінансавання тэрарыстычнай дзейнасці (Рэзюмэ)

Праведзеная работа па ацэнцы рызык легалізацыі («адмывання») даходаў, атрыманых злачынным шляхам, і фінансавання тэрарыстычнай дзейнасці (далей - АГ/ФТ) за 2014-2017 гг. з'яўляецца першай для Рэспублікі Беларусь маштабнай ацэнкай рызык у гэтай сферы.

Правядзенне ў Рэспубліцы Беларусь нацыянальнай ацэнкі рызык легалізацыі («адмывання») даходаў, атрыманых злачынным шляхам, і фінансавання тэрарыстычнай дзейнасці (далей - НАР) прадываляна Міжнароднымі стандартамі па супрацьдзеянні адмыванню грошай, фінансаванню тэрарызму і фінансаванню распаўсюджвання зброі масавага знішчэння Групы распацоўкі фінансавых мер барацьбы з адмываннем грошай (ФАТФ).

НАР праведзена ў перыяд з лютага па жнівень 2018 г. уключна. Ацэнка рызык АГ/ФТ ажыццёўлена на падставе справаздач аб ацэнцы пагроз і рызык АГ/ФТ, падрыхтаваных дзяржаўнымі органамі - удзельнікамі нацыянальнай сістэмы прадухілення легалізацыі даходаў, атрыманых злачынным шляхам, фінансавання тэрарыстычнай дзейнасці і фінансавання распаўсюджвання зброі масавага паражэння: Вярхоўным Судом, Генеральнай пракуратурай, Следчым камітэтам, Міністэрствам унутраных спраў, Камітэтам дзяржаўнай бяспекі, Дзяржаўным мытным камітэтам, Дзяржаўным пагранічным камітэтам, камітэтам дзяржаўнага кантролю, Нацыянальным банкам, Міністэрствам фінансаў, Міністэрствам юстыцыі, Міністэрствам па падатках і зборах, Міністэрствам антыманапольнага рэгулявання і гандлю, Міністэрствам сувязі і інфарматызацыі, Дзяржаўным камітэтам па маёмасці. У ацэнцы рызык таксама прынялі ўдзел прадстаўнікі прыватнага сектара ўсіх катэгорый асоб, якія ажыццяўляюць фінансавыя аперацыі.

У ходзе НАР разгледжаны наступныя сектары:

фінансавы сектар (банкаўская дзейнасць; аперацыі з каштоўнымі паперамі; страхавая дзейнасць; дзейнасць на пазабіржавым рынку Форэкс; дзейнасць лізінгавых і мікрафінансавых арганізацый; дзейнасць аператараў паштовай сувязі);

сектар юрыдычных паслуг (натарыяльная дзейнасць, адвакацкая дзейнасць, дзейнасць арганізацый, якія аказваюць рыэлтарскія паслугі, дзейнасць індыўідуальных прадпрымальнікаў і арганізацый, якія аказваюць юрыдычныя паслугі);

сектар нерухомасці;

азартныя гульні, латарэі і электронныя інтэрактыўныя гульні;

іншыя (гандлёвыя біржы, аўдытары, бухгалтары, гандаль каштоўнымі металамі і каштоўнымі камянямі, сектар некамерцыйных арганізацый).

Ацэнка пагроз АГ/ФТ ажыццяўлялася на падставе ўсебаковага вывучэння груп прэдыкатных

злачынстваў, устаноўленых ў дакументах ФАТФ.

У Рэспубліцы Беларусь колькасць зарэгістраваных злачынстваў у аналізуемым перыядзе дэманструе ўстойлівую тэндэнцыю да скарачэння. Такая дынаміка перш за ўсё звязана са значным змяншэннем колькасці злачынстваў, якія традыцыйна істотным чынам уплываюць на колькасны аб'ём злачыннасці ў Рэспубліцы Беларусь, у тым ліку крадзяжоў, рабаванняў, фактаў незаконнага абароту наркатыкаў.

Разам з тым па асобных відах карыслівых злачынстваў назіраецца рост: злачынствах карупцыйнай накіраванасці, злачынствах, звязаных з выкарыстаннем інфармацыйных тэхналогій, вымагальніцтвам.

Вызначыць вычарпальны пералік прэдыкатных ў адносінах да АГ/ФТ злачынстваў немагчымыма з прычыны таго, што паказчык злачыннага даходу не разлічваецца і не ўлічваецца ў рамках крымінальных спраў. Замест яго выкарыстоўваецца такі паказчык, як велічыня матэрыяльнага ўрон. Па асобных крымінальных справах велічыня матэрыяльнага ўрон можа супадаць з велічынёй злачыннага даходу (напрыклад, фальшываманацтва або незаконная прадпрымальніцкая дзейнасць). Але для большасці злачынстваў гэтыя паняцці не з'яўляюцца тоеснымі.

У 2017 годзе найбольшы матэрыяльны ўрон нанесены наступнымі злачынствамі: ўхіленне ад выплаты сум падаткаў, збораў - 89 млн. руб., злоўжыванне ўладай або службовымі паўнамоцтвамі - 56,1 млн. руб., махлярства - 29,7 млн. руб. , перавышэнне ўлады або службовых паўнамоцтваў - 20,2 млн. руб.

Праведзены аналіз прэдыкатных злачынстваў даў магчымасць вызначыць асноўныя прэдыкатныя злачынствы, у рамках якіх можа быць атрыманы злачынны даход. Высокая ступень пагрозы АГ прысвоена:

падатковым злачынствам (арт. 243 КК);

незаконнай прадпрымальніцкай дзейнасці, ілжэпрадпрымальніцтву (арт. 233 і 234 КК);

злачынствам, звязаным з наркатыкамі (гг. 2-4 арт. 328, чч. 2, 3 ст. 328-1 КК);

злачынствам, звязаным з інфармацыйнымі тэхналогіямі (арт. 212 КК);

злачынствам карупцыйнай скіраванасці (арт. 210, чч. 2, 3 арт. 424-426, стст. 429-432, 455 КК);

Сярэдняя ступень пагрозы прысвоена махлярствам (арт. 209 КК), злачынствам, звязаным з гандлем людзьмі (стст. 171, 171.1, 343 і 343.1 КК), злачынствам, звязаным з незаконнай міграцыяй (арт. 371-1 КК), злачынствам у мытнай сферы (стст. 228, 228-1, 229, 230, 231, 328-1 і 333-1 КК).

Нізкая ступень пагрозы АГ прысвоена забойстваў (стст. 139 - 141, 362 КК); крадзяжам, рабаванням, разбоям (арт. 205-207 КК); вымагальніцтвам (арт. 208 КК), растратам (арт. 211 КК), фальшываманацтву (арт. 221 КК), незаконным дзеяннем у дачыненні да зброі (арт. 295 КК), тэрарызму (стст. 290 - 295.1 КК).

Адзначана высокая верагоднасць сувязі з атрыманнем і (або) легалізацыяй злачынных даходаў прэдыкатных злачынстваў, учыненых арганізаванай групай асобаў.

Да сістэмных фактараў, якія ўплываюць на ступень пагроз АГ/ФТ у Рэспубліцы Беларусь,

аднесены геаграфічнае становішча Рэспублікі Беларусь і спрошчаны кантроль на мяжы Рэспублікі Беларусь з Расійскай Федэрацыяй. Гэтыя фактары адзначаны пры здзяйсненні злачынстваў, звязаных з незаконнай міграцыяй, гандлем людзьмі, незаконным абаротам наркотычных сродкаў. Злачынны даход, атрыманы ў рамках злачынстваў, звязаных з наркотыкамі і незаконнай міграцыяй, як правіла, заставаўся за мяжой, у тым ліку на тэрыторыі Расійскай Федэрацыі.

Прадастаўленне Рэспублікай Беларусь у аднабаковым парадку бязвізавага рэжыму шырокаму спектру краін, а таксама правядзенне ў Рэспубліцы Беларусь і сумежных дзяржавах масавых спартыўных і культурных мерапрыемстваў міжнароднага характару, якія абумоўліваюць спрашчэнне візавага рэжыму для замежных удзельнікаў, спрыяюць павышэнню ступені ўплыву вышэйзгаданых сістэмных фактараў.

Праведзены аналіз пагроз АГ/ФТ паказаў, што злачынныя даходы, атрыманыя ў Рэспубліцы Беларусь, легалізоўваліся шляхам набыцця і выкарыстання ў прадпрымальніцкай дзейнасці аўтамабіляў і нерухомасці, укладання грашовых сродкаў у дзейнасць падкантрольных суб'ектаў гаспадарання, выкарыстання казіно.

Аднак значная частка злачынных даходаў не легалізуецца, а захоўваецца ў наяўнай форме, асабліва атрыманых у выніку здзяйснення карупцыйных злачынстваў і злачынстваў, звязаных з гандлем людзьмі. Гэта можа быць аднесена да нацыянальных асаблівасцяў. Разам з тым такія факты ўплываюць на павышэнне рызык АГ у сектары з вялікім абаротам наяўных грашовых сродкаў.

Адзначаны выпадкі атрымання злачынных даходаў з дапамогай выкарыстання банкаўскіх аперацый і каштоўных папер (аблігацый), а легалізацыі атрыманых злачынных даходаў - праз выкарыстанне банкаўскіх аперацый, аперацый з нерухомасцю і выйгрышаў у казіно. Для збыту выкрадзенай маёмасці выкарыстоўваліся ламбарды і арганізацыі, якія ажыццяўляюць скупку каштоўных металаў.

У схемах атрымання і (або) легалізацыі злачынных даходаў часцей за ўсё выкарыстоўваліся наступныя прадукты банкаўскай сістэмы:

банкаўскія пераводы - усе групы прэдыкатных злачынстваў;

сістэмы грашовых пераводаў і электронныя грошы - злачынствы, звязаныя з наркотыкамі і гандлем людзьмі;

банкаўскія плацежныя карткі - махлярства, злачынствы, звязаныя з выкарыстаннем інфармацыйных тэхналогій.

Для здзяйснення падатковых злачынстваў і (або) легалізацыі злачынных даходаў найбольш часта выкарыстоўваліся таварыствы з абмежаванай адказнасцю, унітарныя прадпрыемствы прыватнай формы ўласнасці і індывідуальныя прадпрымальнікі. З прыняццем Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 19.01.2016 № 14 "Аб дадатковых мерах па папярэджанні незаконнай мінімізацыі сум падаткаў» узрасло выкарыстанне рэквізітаў і разліковых рахункаў арганізацый-нерэзідэнтаў. Аналіз паказаў, што ў схемах АГ, як правіла, выкарыстоўваюцца рэквізіты кампаній, зарэгістраваных у Злучаным Каралеўстве, з разліковым рахункам, адкрытым у банку Латвіі.

З улікам сусветных тэндэнцый чакаецца рост колькасці злачынстваў, звязаных з інфармацыйнымі тэхналогіямі. У гэтай сувязі асобам, якія ажыццяўляюць фінансавыя аперацыі, неабходна вызначаць і ацэньваць рызыкі АГ/ФТ, якія могуць паўстаць у сувязі з распрацоўкай

новых прадуктаў і новай дзелавой практыкі, уключаючы механізмы перадачы, і выкарыстаннем новых і развітых тэхналогій як для новых, так і ўжо існуючых прадуктаў (віртуальныя валюты, электронныя казіно і т.п.).

Аналіз рызык АГ/ФТ у Рэспубліцы Беларусь сведчыць аб тым, што ў цэлым асобамі, якія ажыццяўляюць фінансавыя аперацыі, прымаюцца неабходныя меры ПАГ/ФТ: зацверджаны і выконваюцца правілы ўнутранага кантролю, вызначаны працэдуры кіравання рызыкамі, ажыццяўляецца рэгістрацыя падазронах фінансавых аперацый і звесткі аб іх перадаюцца ў орган фінансавога маніторынгу. Гэтая выснова пацвярджаецца вынікамі кантрольных мерапрыемстваў, праведзеных дзяржаўнымі органамі, кантралюючымі дзейнасць асоб, якія ажыццяўляюць фінансавыя аперацыі, у сферы ПАГ/ФТ.

Арганізавана работа па ПАГ/ФТ ва ўсіх сектарах: прысутнічае разуменне магчымасці для ўключэння асоб, якія ажыццяўляюць фінансавыя аперацыі, і іх кліентаў у схемы АГ/ФТ і праводзіцца работа па кіраванні гэтымі рызыкамі.

Высокі ўзровень разумення рызык АГ/ФТ у сваёй дзейнасці дэманструюць банкі, натарыусы і рэгістратары нерухомасці.

Большасць катэгорый асоб, якія ажыццяўляюць фінансавыя аперацыі, мае спецыялізаваныя праграмныя комплексы, якія дазваляюць аўтаматызаваць дзейнасць у сферы ПАД / ФТ, а таксама прымаюць іншыя меры, накіраваныя на зніжэнне рызык АГ/ФТ ў сваёй дзейнасці, уключаючы супрацоўніцтва з праваахоўнымі органамі.

Сваю шматфункцыянальнасць і эфектыўнасць даказала адмысловая камп'ютарная касавая сістэма, якая з 1 снежня 2013 г. забяспечвае кантроль за абарачэннямі ў сферы ігральнага бізнесу.

У шэрагу выпадкаў становячы вынік дасягаецца за кошт выразна вызначанага парадку дзейнасці, як напрыклад у арганізатараў латарэй і электронных інтэрактыўных гульняў.

Пры гэтым маюцца асобныя катэгорыі асоб, якія ажыццяўляюць фінансавыя аперацыі, дзейнасць якіх не аўтаматызавана, а тэхнічныя і чалавечыя рэсурсы абмежаваныя. Напрыклад, мікрафінансавыя арганізацыі і арганізацыі, якія ажыццяўляюць дзейнасць з каштоўнымі металамі і каштоўнымі камянямі. Іх дзейнасці прысвоена сярэдняя ступень уразлівасці да АГ/ФТ.

Сярэдняя ступень уразлівасці да АД / ФТ таксама прысвоена дзейнасці страхавых арганізацый і брокераў ў большай ступені з прычыны асаблівасцяў працы з кліентамі страхавых арганізацый, а таксама адсутнасці ў страхавых брокераў разумення неабходнасці прыняцця эфектыўных мер ПАГ/ФТ.

Разам з тым, як правіла ў дачыненні да асоб, якім прысвоена сярэдняя ступень уразлівасці па пытаннях ПАГ/ФТ, адсутнічаюць прыклады іх уцягвання ў схемы АГ/ФТ, а такім чынам і рызыкі АГ/ФТ. Іх уразлівасць, як правіла, уяўляе патэнцыйную рызыку, якая можа наступіць пры спалучэнні шэрагу ўмоў, адначасовае ўзнікненне якіх ацэньваецца як малаверагоднае.

Найбольш часта ў схемы АГ уцягваюцца камерцыйныя арганізацыі ў форме таварыства з абмежаванай адказнасцю. Акрамя таго, яны могуць спецыяльна стварацца для ўдзелу ў падобных схемах.

тыпалогіі атрымання і (або) легалізацыі злачыннага даходу сістэматычна абагульняюцца ў матэрыялах міжведамаснай працоўнай групы, створанай пры Дэпартаменце фінансавога

маніторынгу Камітэта дзяржаўнага кантролю, і рассылаюцца ў дзяржаўныя органы.

На падставе аналізу звестак, атрыманых ад усіх удзельнікаў сістэмы ПАГ/ФТ Рэспублікі Беларусь, у тым ліку прыватны сектар, у якасці патэнцыйных рызык АГ устаноўлены наступныя:

рызыкі ў крэдытна-фінансавай сферы :

выкарыстанне сістэм грашовых пераводаў для здзяйснення пераводаў без адкрыцця рахунку для легалізацыі даходаў, атрыманых злучным шляхам;

крадзеж грашовых сродкаў з банкаўскіх плацежных картак;

выкарыстанне аперацый па вяртанню зробленай аплаты грашовых сродкаў за тавары (работы, паслугі) на банкаўскую плацежную картку ў гандлёвым пункце ў мэтах АГ;

атрыманне трансгранічных грашовых пераводаў у якасці пазык, у тым ліку беспрацэнтных, і папаўнення ўласных сродкаў для атрымання злучных даходаў і (або) іх легалізацыі;

здзяйсненне аперацый з наяўнымі грашовымі сродкамі, уключаючы валютна-абменныя, у буйных сумах для легалізацыі даходаў, атрыманых злучным шляхам;

выкарыстанне новых банкаўскіх прадуктаў, заснаваных на інфармацыйных тэхналогіях, у мэтах АГ;

выкарыстанне сістэмы банкаўскіх карэспандэнцкіх рахункаў для ажыццяўлення транзітных плацяжоў для легалізацыі даходаў, атрыманых злучным шляхам;

выкарыстанне каштоўных папер (аблігацый) для здзяйснення падатковых і карупцыйных злачынстваў;

рызыкі нефінансавых устаноў :

выкарыстанне злучнымі паслуг, прапанаваных лямбардамі і арганізацыямі, якія ажыццяўляюць скупку каштоўных металаў, для захоўвання і збыту сродкаў і маёмасці, атрыманых злучным шляхам;

выкарыстанне нерухомасці для легалізацыі даходаў, атрыманых злучным шляхам;

выкарыстанне ігральных устаноў іх заснавальнікамі і кіраўнікамі ў мэтах АГ.

Акрамя таго, да рызык АГ/ФТ адносіцца непразрыстасць бенефіцыйнай уласнасці ў структурах з замежным удзелам, а таксама выкарыстанне міжнародных «адмывачных пляцовак».

Да ўмоў, якія зніжаюць рызыкі АГ/ФТ, варта аднесці кантроль за паступленнем і мэтавым выкарыстаннем бязвыплатнай дапамогі (грашовых сродкаў і маёмасці) у адпаведнасці з палажэннямі Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 1 ліпеня 2005 г. № 300 "Аб прадастаўленні і выкарыстанні бязвыплатнай (спонсарскай) дапамогі "і Дэкрэта Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 2015/08/31 № 5" Аб замежнай бязвыплатнай дапамозе ».

Адсутнасць фактаў выкарыстання некамерцыйных арганізацый для здзяйснення дзеянняў, звязаных з АГ, сведчыць аб нізкай рызыцы іх уключэння ў злучную дзейнасць.

Таксама з улікам выяўленых рызык выкарыстання нерухомасці ў схемах АГ большай увагі

патрабуе дзейнасць арганізацый, якія аказваюць рыэлтарскія паслугі.

У Рэспубліцы Беларусь дзейнасць міжнародных тэрарыстычных арганізацый, іх ячэяк і сяброў не зафіксавана. Фактаў знаходжання на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь асоб і арганізацый, уключаных у санкцыйны спіс ААН, знаходжання іх маёмасці, а таксама іншых належачых ім актываў не выяўлена. Рашэннямі судаў Рэспублікі Беларусь арганізацыі тэрарыстычнымі не прызнаваліся. Асобныя праявы тэрарыстычнай, рэлігійна-экстрэмісцкай дзейнасці носяць несістэмны і адзінкавы характар, пры гэтым дзяржаўныя органы маюць дастатковыя арганізацыйныя і іншыя рэсурсы для своєчасовага рэагавання на такія пагрозы.

Праваахоўнымі органамі праводзяцца неабходныя мерапрыемствы па недапушчэнні вяртання ўдзельнікаў ваенных падзей у Беларусь і спыненні выезду беларусаў у месцы вядзення баявых дзеянняў, прадухіленні любых спроб з боку наймітаў дэстабілізаваць абстаноўку ў краіне, спыненні прапаганды і распаўсюджвання, у тым ліку анархістамі з замежных дзяржаў, анархісцкіх ідэй у грамадстве, папярэджанні спроб уцягвання новых членаў з маладзёжнага асяроддзя.

Факты выкарыстання некамерцыйных арганізацый для фінансавання тэрарыстычнай дзейнасці ў Рэспубліцы Беларусь адсутнічаюць. Разам з тым у міжнароднай практыцы некамерцыйныя арганізацыі падаюцца высокарызыкавымі ў сферы фінансавання тэрарызму. Да некамерцыйным арганізацыям (НКА) у кантэксце Рэкамендацыі 8 ФАТФ варта аднесці міжнародныя і рэспубліканскія грамадскія аб'яднанні, іх саюзы (асацыяцыі), арганізацыйныя структуры міжнародных грамадскіх аб'яднанняў, створаных на тэрыторыі замежных дзяржаў; рэспубліканскія і міжнародныя фонды, створаныя на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, і рэлігійныя арганізацыі.

Рызыкі выкарыстання названых НКА ў мэтах фінансавання тэрарыстычнай дзейнасці звязаны перш за ўсё з магчымасцю акумулявання і (або) перадачы наяўных грашовых сродкаў. У мэтах зніжэння рызык выкарыстання названых НКА для мэт фінансавання тэрарызму ў банкаўскім сектары (пераводы без адкрыцця рахунку, банкаўскія плацежныя карткі, сістэмы грашовых пераводаў, электронныя кашалькі і інш.) Варта прадоўжыць удасканаленне механізмаў унутранага кантролю, грунтуючыся на даследаваннях ФАТФ, ЕАГ і іншых міжнародных арганізацый па гэтай тэматыцы, а таксама нацыянальных рэкамендацыях.

У сувязі з гэтым патрабуецца прыняцце дадатковых мер па зніжэнні патэнцыйных рызык фінансавання тэрарыстычнай дзейнасці органамі, якія кантралююць дзейнасць такіх некамерцыйных арганізацый.

Асобы, якія ажыццяўляюць фінансавыя аперацыі, разумеюць свае абавязкі па выяўленні сярод сваіх кліентаў арганізацый і асоб, уключаных у фарміруемы ва ўстаноўленым парадку пералік арганізацый і асоб, якія маюць дачыненне да тэрарыстычнай дзейнасці. Разам з тым не ўсе катэгорыі асоб, якія ажыццяўляюць фінансавыя аперацыі, маюць магчымасць выкарыстоўваць спецыяльныя праграмныя прадукты для аўтаматычнага пошуку такіх арганізацый і асоб, што зніжае эфектыўнасць прынятых мер.

За перыяд з 2014 па 2017 гг. асобамі, якія ажыццяўляюць фінансавыя аперацыі, сярод удзельнікаў фінансавых аперацый арганізацый і асоб, уключаных у пералік арганізацый і асоб, што маюць дачыненне да тэрарыстычнай дзейнасці і распаўсюджвання зброі масавага паражэння, не выяўлена. У сувязі з чым меры, звязаныя з замарожваннем сродкаў і (або) блакаваннем фінансавых аперацый не ўжываліся.

З улікам выкладзенага рызыка фінансавання тэрарыстычнай дзейнасці ацэньваецца як нізкая.

Пры гэтым у рамках дзейнасці па супрацьдзеянні тэрарызму і яго фінансаванні асаблівую ўвагу трэба надаваць наступным катэгорыям асоб:

за межамі грамадзяне, асобы без грамадзянства, якія часова знаходзяцца або рухаюцца транзітам праз тэрыторыю Рэспублікі Беларусь, якія звязаны з міжнароднымі тэрарыстычнымі арганізацыямі або асобнымі іх прадстаўнікамі;

грамадзяне Рэспублікі Беларусь, якія прынялі іслам пад уздзеяннем прапаганды, якая распаўсюджваецца ў сетцы Інтэрнэт, але не маюць намер у бліжэйшы час выехаць у рэгіёны з павышанай тэрарыстычнай актыўнасцю.

Па выніках праведзенай работы па ацэнцы рызыкаў АГ/ФТ вызначаны меры па зніжэнні (абмежаванні) рызык, накіраваныя на ўдасканаленне інстытуцыйнага асяроддзя, нарматыўна-прававога рэгулявання, вывучэнне міжнароднага вопыту, умацаванне кадравага і тэхнічнага патэнцыялу. У мэтах своєчасовага рэагавання на новыя выклікі і пагрозы, мінімізацыі і недапушчэння павышэння ўзроўню існуючых рызык ацэнку рызык АГ і ФТ неабходна праводзіць сістэматычна.

Source URL:

<https://www.mpt.gov.by/kontrolnaya-naglyadnaya-dzeynasc/nacyyanalnaya-acenka-ryzyk-rezume>